

SAVITAIPALEEN TAAJAMA-ALUEEN YLEISKAAVA- HANKKEESEEN LIITTYVÄ NATURA-ARVIOINNIN TARVESELVITYS

 JS-Enviro Oy

Juha Saajoranta

2018

SISÄLLYSLUETTELO

1. Natura-arvioinnin perusteet ja tarve.....	3
2. Kohdealueen yleiskuvaus.....	3
2.1. Kuolimo -järvi.....	3
2.2. Vesiliikenne.....	4
2.3. Rakentaminen.....	5
2.4. Yleiskaavoitettavalle alueelle sijoittuvat pohjavesialueet.....	5
2.5. Tarkastelualueelle sijoittuvat luontokohteet.....	5
2.6. Erityiset kohteet.....	5
2.6.1. Peijonsuon jätevedenpuhdistamo.....	6
2.6.2. Satama.....	7
2.6.3. Kapakojan hulevesijärjestelmä.....	8
3. Kohdealueella aiemmin toteutetut selvitykset ja suunnitelmat.....	8
4. Kuolimon Natura 2000 -alueeseen kohdistuvat välittömät ja välilliset ympäristövaikutukset.....	9
4.1. Välittömät vaikutukset.....	9
4.1.1. Veneliikenne.....	9
4.1.2. Kapakojan hulevesijärjestelmä.....	10
4.1.3. Peijonsuon jätevedenpuhdistamo.....	10
4.1.4. Johtopäätökset välittömän vaikutuksen mahdollisuudesta.....	10
4.2. Välilliset vaikutukset.....	11
5. Yhteenveto.....	12

1. Natura -arvioinnin perusteet ja tarve

Natura vaikutusten arvioinnin perusteet on esitetty luonnonsuojelulain 65 pykälässä, jonka mukaisesti, jos hanke tai suunnitelma joko yksistään tai yhdessä muiden hankkeiden ja suunnitelmien kanssa todennäköisesti merkittävästi heikentää valtioneuvoston Natura 2000 verkoston ehdottaman tai verkostoon sisällytetyn alueen niitä luonnonvaroja, joiden suojelemiseksi alue on sisällytetty tai on tarkoitus sisällyttää Natura 2000 verkostoon, hankkeen toteuttajan tai suunnitelman laatijan on asianmukaisella tavalla arvioitava nämä vaikutukset. Sama koskee sellaista hanketta tai suunnitelmaa alueen ulkopuolella, jolla on todennäköisesti alueelle ulottuvia merkittäviä haitallisia vaikutuksia.

Natura -arvioinnin tarveharkinta kohdistuu Savitaipaleen keskustaajaman yleiskaavoitettavaan alueeseen, johon sisältyy osia Kuolimon Natutra -2000 alueesta. Savitaipaleen ja Suomenniemen kunnissa sijaitseva Kuolimo-järvi on liitetty Natura 2000 verkostoon luontodirektiivin perusteella (SCI, alueen koodi FI0420001). Järvestä on suojeltu 3 % maa-ainelain nojalla rauhoitettuna harju- ja kallioalueena ja yksityisenä suojelualueena. Kuolimo laskee Saimaaseen Partakosken ja Kärnäkosken kautta. Natura-alueen pinta-ala on 81km², tämä muodostuu lähinnä järvestä ja siihen liittyvistä vesistöistä (94 %), kapeasta osasta rantakaistaa sekä vesistöissä sijaitsevista saarista.

Tämä Natura -2000 alueeseen kohdistuva arvioinnin tarveharkinta on osa Savitaipaleen keskustaajaman yleiskaavan laatimista. Yleiskaava ei ole tuomassa uusia omarantaisia rakennuspaikkoja, mutta on todennäköistä, että kaava-alueelle tulee jatkossa tehtäväksi käyttötarkoituksen muutoksiin liittyviä ratkaisuja. Niin ikään mahdolliset asemakaavahankkeet voivat tuoda mukanaan omarantaisia rakennuspaikkoja. On arvioitu, että yleiskaavan tarkastelun ajanjaksolla tapahtuva asukasmäärän lisäys ranta-alueilla on sata henkeä.

Natura 2000 alueen arvioinnin tarveharkinnassa huomioitavia asioita ovat rakentamisen ohella:

- veneily
- muu ranta-alueilla ja saarissa tapahtuva liikkuminen ja retkeily
- osittain edelliseen liittyen matkailun lisääntyminen
- olemassa olevien rakenteiden, kuten venesataman, jätevedenpuhdistamon jne. vaikutukset
- olemassa olevan rakennuskannan vaikutus

2. Kohdealueen yleiskuvaus

2.1. Kuolimo -järvi

Yleiskaava-alueen maisemaa hallitsee poikkeuksellisen karu Kuolimo -järvi. Se edustaa kansainvälisestikin harvinaista luontodirektiivin I-liitteen luontotyyppiä ”hiekkamaiden niukkamineraaliset ja niukkaravinteiset vedet. Yleiskaavoituksen kohteena olevalle alueelle sijoittuu kolme suurempaa saarta; Paimensaari, Leinvihko ja Riuttanen. Näistä suurimpaan, Paimensaareen on tieyhteys sillan välityksellä ja saari onkin rannoiltaan tiheään rakennettu. Korkeussuhteiltaan Paimensaari on vaihteleva ja siinä nähtävissä on muuallakin Savitaipaleella yleisiä suppamaisia piirteitä.

Riuttasen ranta-asutus keskittyy saaren lounais- / etelärannalle. Sen sijaan Leinvihkon ranta-asutus on sijoittunut kauttaaltaan saaren rannoille.

Edellä esitettyjen ohella tarkastelualueella sijaitsee 11 pientä saarta tai luotoa.

2.2. Vesiliikenne

Kuolimon vesiliikenne keskittyy yleiskaava-alueen osalta Pappilanlahden pohjukassa sijaitsevaan satamaan ja sen läheisyyteen. Satamassa laituripaikkoja on tällä hetkellä 112 veneelle. Meneillään oleva sataman laajennus lisää venepaikkojen määrää 90 paikalla. Vuonna 2012 Kuolimolla oli rekisteröityjä veneitä kaikkiaan (veneiden pituus yli 5,5 m ja teho yli 20 hp) 557 kappaletta. Näistä 168 oli rekisteröity Mikkelin kaupunkiin (ent. Suomenniemen kunta) ja 389 venettä Savitaipaleen kuntaan. Veneiden määrän kasvun on arvioitu oleva noin 20 venettä/a. Tämän mukaisesti veneiden määrä olisi kasvanut edellä mainitusta luvusta hieman yli sadalla rekisteröidyllä veneellä.

Kuolimon veneliikenteen vaikutuksia järven tilaan on käsitelty v. 2016 valmistuneessa raportissa Savitaipaleen sataman laajennus, Natura -arvioinnin tarveharkinta (JS-Enviro Oy 2016). Tätä selvitystä on täydennetty vuonna 2017 satama-alueen pohjaruusuiskasvien selvityksellä.

2.3. Rakentaminen

Kuolimon ohella toinen suunnittelualuetta maisemallisesti hallitseva piirre on suhteellisen tiivis taajamatyyppinen asutus, joka kattaa varsinaisen Savitaipaleen taajaman ohella Paimensaaren sekä venesataman ympäristön ja Taipalsaarelle johtavan tien ja rannan välisen alueen. Uusin asemakaavoitettu alue, jossa rakennuspaikat sijoittuvat rantaan on Pöksänlahden alue yleiskaava-alueen länsireunassa. Kyseisestä kohteesta on laadittu erillinen Natura -arvioinnin tarveharkintaselvitys (JS-Enviro Oy 2015). Kaikkiaan arvioidaan uusien rakennuspaikkojen määräksi kaava-alueella 12 kappaletta. Varsinaisesti uusia asuinalueita kaavoitus ei tuo tullessaan.

Kappaleessa 1. on tuotu esille nyt kyseessä olevan kaavaprosessin vaikutus ranta-alueille kohdistuvaan rakentamiseen. Kuten edellä on todettu, jatkossa tullaan suurella todennäköisyydellä tekemään rannoilla sijaitseviin rakennuspaikkoihin liittyviä käyttötarkoituksen muutoshakemuksia kesäasukkaiden halutessa muuttaa asumismuodon ympärivuotiseksi. Niin ikään tulevat asemakaavahankkeet voivat tuoda lisää rannoille suuntautuvaa rakentamista. Edellä mainitut käyttötarkoituksen muutokset kohdistuvat erityisesti Paimensaaren alueeseen, jossa sijaitsevia kesäasuntoja tultaneen muuttamaan ympärivuotiseen käyttöön. Paimensaari on rakennetun vesihuollon piirissä, joten asumismuodon muutosten edellytyksenä on liittyminen kunnan viemäriverkostoon mahdollisuuksien mukaan.

Suunnittelun alueen rakennuspaikat on liitetty varsin kattavasti kunnalliseen vesi- ja viemäriverkostoon (liittymisaste arviolta 90 %). Tästä huolimatta suunnittelun alueelle jää 50-60 rakennuspaikkaa, joita ei ole mahdollista liittää kunnalliseen järjestelmään kyseisten rakennuspaikkojen sijainnin vuoksi. Näiden osalta jätevesienjohtaminen/ keräily tapahtuu kunnan rakennusmääräysten edellyttämällä tavalla.

Paimensaaren itäpuolella sijaitsevan Marttilan alueen länsireunan liittäminen kunnalliseen vesi- ja viemärijärjestelmään tullaan ratkaisemaan alueelle laadittavan asemakaavan yhteydessä. On mahdollista, että aluetta ei liitetä kunnallisen vesihuollon piiriin. Tällöin jätevesien käsittelymuotona on niiden kerääminen umpisäiliöihin ja toimittaminen jätevedenpuhdistamolle. Marttilan alueelle ei ole suunniteltu uusia omavarantaisia rakennuspaikkoja.

2.4. Yleiskaavoitettavalle alueelle sijoittuvat pohjavesialueet

Yleiskaava-alueelle sijoittuvat pohjavesialueet ovat;

- Ukonkuoppa (0573901), I-luokan pohjavesialue
- Ojasti (0573901), I-luokan pohjavesialue
- Paimensaari sijoittuu II -luokan pohjavesialueelle ja
- Lepänkankaanlahti, joka on II -luokan pohjavesialuetta, viistää yleiskaava-aluetta sen länsireunassa
- Selkäkankaan III -luokan pohjavesialue sijoittuu yleiskaava-alueen eteläreunaan

Suunnittelun alueella sijaitsevat Ojastin ja Ukonkuopan ja Mustalammen pohjavedenottamot.

2.5. Tarkastelualueelle sijoittuvat luontokohteet

Tarkastelualueen länsiosassa sijaitsevan Pyöriäkankaan virkistysalueeseen liittyy kohteita, jotka on luokiteltu arvokkaiksi harjualueiksi. Alueelle sijoittuu myös luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaita kohteita.

Hieman itään Pyöriäkankaasta sijaitsee Pöksänlahti, jonne johtavan tien itäpuolelle sijoittuu arvokas suppa-alue, joka kaavakartassa on saanut merkinnän MY= maa- ja metsätalousvaltainen alue, jolla on erityisiä ympäristöarvoja. Pöksänlahteen johtavan tien varressa on myös kangasvuokkoesiintymä. Yleiskaava-alueen itäosassa on niin ikään pienialaisia kohteita, jotka ovat luokiteltu joko arvokkaiksi harjualueiksi tai luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeiksi kohteiksi. Myös Leinvihkon saaren keskiosaan sijoittuu luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeä kohde.

Niin ikään Peijonsuon jätevedenpuhdistamon purkuojan, Siparinojan loppupää on osoitettu osayleiskaavassa luonnonsuojelualueeksi (SL ja SL/v). Samoin purkuojan alapuolinen Rajalampi on määritetty luonnonarvoiltaan arvokkaaksi vesialueeksi (W/s). Edellä mainitut kohteet sijoittuvat suunnittelualueen ulkopuolelle (Kuolimon yleiskaava), mutta ovat kuitenkin Peijonsuon puhdistamon vaikutuspiirissä, jolloin niiden huomioiminen tässä yhteydessä on perusteltua.

Savitaipaleen taajamasta hieman pohjoiseen sijoittuu ympäristöministeriön päätöksellä rauhoitettu museorakennusten korttelialue (YM).

2.6. Erityiset kohteet

Erityisillä kohteilla tarkoitetaan tässä yhteydessä rakentamista tai toimintaa, joilla voi olla välitön tai välillinen vaikutus Kuolimon veden laatuun. Näitä ovat yleiskaava-alueella Peijonsuon jätevedenpuhdistamo, Kapakojan hulevesijärjestelmä ja satama.

2.6.1. Peijonsuon jätevedenpuhdistamo

Jätevedenpuhdistamolle on myönnetty uusi ympäristölupa vuonna 2016. Tämän perusteella puhdistamolle on laadittu saneeraussuunnitelma ja -ohjelma. Varsinainen puhdistamon saneeraus on toteutettu vuosina 2017-18 ja se on valmistunut toukokuussa 2018. Prosessin ylösajo on pääpiirteissään toteutettu ja saavutetut tulokset vastaavat ympäristöluvassa asetettuja vaatimuksia.

Ympäristölupahakemuksessa Savitaipaleen kunta esitti puhdistamon jäljessä olevan lammikopuhdistamon (ojasto) saneerausta ja muuttamista viralliseksi näyttäänottopisteeksi. Tämä siitä syystä, että ko. lammikon lähtöpiste on toiminut epävirallisena näyttäänottopisteenä ja lammikolla on todettu olevan positiivinen vaikutus lähtevän veden ravinnepitoisuuksiin. Ympäristöluvassa ko. pyyntöön ei suostuttu, päinvastoin, siinä edellytettiin ko. ojaston poistamista käytöstä.

Kuva 2. Savitaipaleen Pöksänlahden vuosina 2017-18 saneerattu jätevedenpuhdistamo

Taulukko 1. Peijonsuon jätevedenpuhdistamolle vuonna 2016 määrättyt lupaehdot

	Enimmäis-arvo mg/l	Vähimmäisteho, %
BOD ₇ ATUO ₂	10	95
Kok. P	0,5	95
Kiintoaine	15	90
COD _{Cr}	60	80
Ammoniumtyppi NH ₄ N	-	70

Puhdistamolle on laadittu tarkkailuohjelma, jota on toteutettava Kaakkois-Suomen ELY -keskuksen hyväksymällä tavalla.

Puhdistamon purkuvedet johdetaan Siparinojan kautta Kuolimon välittömässä läheisyydessä olevaan Rajalampeen ja sieltä edelleen Pyhä-Paulan lahdessa sijaitsevaan purkupisteeseen.

Jätevedenpuhdistamon purkupaikka muodostaa pistemäisen kuormituskohdan Pyhä-Paulan lahteen ja sillä on havaittu olevan lievää ja paikallista järven ravinteisuutta lisäävää vaikutusta. Koko Kuolimon tilaa ajatellen puhdistamon vaikutus on vähäinen, kokonaisfosforin osalta noin 1-2 % koko järveen purkautuvan fosforin määrästä. Uuden, saneeratun puhdistamon käynnistyttyä tilanteen voidaan olettaa parantuvan edellä esitetystä.

2.6.2. Satama

Savitaipaleen venesatama sijoittuu suojaiseen Pappilanlahteen. Kirkonkylän venesatama palvelee lähinnä Kuolimon ja sen luoteispuolella sijaitsevan Hanhijärven veneilijöitä.

Satamassa on maapengerlaituri jonka itäpuolella oli aikaisemmin tyydyttävässä kunnossa olevia puupaalulaitureita. Laituripaikoille johti edellä mainittu maapenger, johon liittyi 4 betoniponttonilaituria. Kotisatamapaikkoja oli 112 ja lisäksi joitakin vierasvenepaikkoja. Soutuveneiden rantapaikat sijaitsivat sataman länsipuolella. Veden läpivirtausta varten maapenkereessä oli rumpu, joka kuitenkin oli lahden pohjukan liettymisen vuoksi lähes ummessa.

Kuva 3. Näkymä Savitaipaleen venesatamasta

Satamassa on toteutettu vuosina 2017 ja 2018 saneeraus, joka on sisältänyt seuraavat toimenpiteet:

- Pappilanlahden pohjukan ruoppaus, yhteensä 7500 kuutiometriä
- ruoppausmassojen pumppaus satamaan tulevan tien oikealle puolelle sijoitettuihin geotuubeihin, joista massat siirretään kuivumisen jälkeen maanparannuskäyttöön
- ruoppausmassoista lähtevän suotoveden käsittelyjärjestelmä
- ranta-alueiden niitto
- vanhan tukkeutuneen rummun korvaaminen betonikansasillalla.

Edellä esitetyn ohella sataman venepaikkoja lisätään vuoden 2018 lopussa 90 paikalla.

2.6.3. Kapakojan hulevesijärjestelmä

Pappilanlahden pohjukkaan vetensä laskeva, hulevesien purkuojana toimiva Kapakoja on aiheuttanut kiintoaineen ja ravinteiden kertymää edellä mainitun Pappilanlahden pohjukkaan. Tältä osin tilanne on muuttunut parempaan suuntaan lähelle ojan purkupaikkaa vuonna 2015 toteutetun kosteikon johdosta. Kosteikon kautta virtaa hulevesiä kaikkiaan noin 300 hehtaarin alueelta. Kosteikon tilavuus on 2500 m³, keskiylivirtaaman ollessa 350 l/s. Veden viipymä kosteikossa on kaksi tuntia.

Kuva 4. Näkymä Kapakojan suulla olevasta kosteikosta

3. Kohdealueella aiemmin toteutetut selvitykset ja suunnitelmat

Yleiskaava-alueella on aiemmin toteutettu seuraavat suunnitelmat:

- Savitaipaleen kunnan pohjavesien suojelusuunnitelma, valmistunut v. 2016
- Peijonsuon jätevedenpuhdistamon ympäristöluvan päivitys, päätös v. 2016
- Peijonsuon jätevedenpuhdistamo saneeraussuunnittelu v. 2017-2018
- Peijonsuon jätevedenpuhdistamon saneerauksen toteutus vuosina 2017-2018
- Pöksänlahden asemakaava, valmistunut 2017
- Pöksänlahden asemakaava-alueen luontoselvitys, toteutus v. 2009
- Pöksänlahden asemakaava-alueen Natura 2000 arvioinnin tarveharkinta, valmistunut v. 2015
- Savitaipaleen sataman laajennuksen yleissuunnitelma, valmistunut v. 2011
- Savitaipaleen sataman laajennuksen toteutussuunnitelma, sisältäen ruoppaussuunnitelman, valmistunut v. 2015
- Satama-alueella toteutettu luontoselvitys, toteutus v. 2012
- Satama-alueen laajennuksen Natura 2000 arvioinnin tarveharkinta, valmistunut v. 2017
- Kapakojan hulevesikosteikon suunnittelu ja toteutus v. 2015
- yleiskaavan luontoselvitys 2013
- yleiskaava-alueen liito-oravainventointi 2014
- Vesihuollon varautumissuunnitelma v. 2017

4. Kuolimon Natura 2000 -alueeseen kohdistuvat välittömät ja välilliset ympäristövaikutukset

Kuolimon Natura 2000 -alueeseen kohdistuvat vaikutukset on asian selkeyden vuoksi jaettu seuraavassa välittömiin ja välillisiin vaikutuksiin.

4.1. Välittömät ympäristövaikutukset

Välittömät ympäristövaikutukset kohdistuvat Kuolimon Natura 2000 -alueeseen suoraan tai järveen purkautuvan ojan, viemärin tms. välityksellä ja usein myös lyhyellä viiveellä. Välittömien ympäristövaikutusten syynä voi olla onnettomuus tai päästö viemäriin tai ojaan, josta se liikkuu nopeasti järviolueelle.

Välittömiä vaikutuksia aiheuttavia tekijöitä voivat tässä yhteydessä olla seuraavat:

- Kuolimon veneliikenne
- Kapakojan hulevesijärjestelmän piirissä tapahtunut vuoto tai onnettomuus
- Peijonsuon jätevedenpuhdistamon kautta Kuolimoon tuleva päästö

4.1.1. Veneliikenne

Veneliikenteen kasvu Kuolimolla voi periaatteessa lisätä välittömän vaikutuksen mahdollisuutta onnettomuustilanteissa. Koska veneliikenne Natura -alueella on pelkästään pienveneliikennettä, ovat mahdollisista onnettomuuksista aiheutuvat riskit epätodennäköisiä ja tapahtuessaan vaikutuksiltaan vähäisiä.

4.1.2. Kapakojan hulevesijärjestelmä/kosteikko

Hulevesien keräilyalueella tapahtuva onnettomuus voi aiheuttaa ympäristöriskin todentumisen lähinnä Kapakojan suulla, Pappilanlahdessa. Asfaltoidulla piha-alueella tai vt 13:sta tapahtuvan päästön seurauksena haitta-aineen on mahdollista kulkeutua Kapakojan ja sen suulla olevan kosteikon kautta Pappilanlahden pohjukkaan.

Päästön vaikutukset riippuvat luonnollisesti päästölähteen laadusta ja veden kulloisestakin määrästä/virtausnopeudesta ojassa, mutta myös päästön etäisyydestä purkautumiskohtaan Kapakojan suulla. Havainnoinnin ajankohdalla suhteessa päästön reaaliaikaiseen toteutumaan on luonnollisesti keskeinen merkitys aiheutuviin välittömiin vaikutuksiin. Kosteikon kapasiteetilla 2500 m³ ja keskiylivirtaamalla 350 l/s on viipymä kosteikkoaltaassa kaksi tuntia. Normaalitylanteessa virtaus ojassa on merkittävästi edellä esitettyä ylivirtaamalukua pienempi. Riskialtteen kohdan, eli VT13 alituksen ja Pappilanlahden purkupisteen etäisyys on noin 1,3 kilometriä.

Kapakoja saa alkunsa vt 13 eteläpuolisista lammista. Itse ojassa ei ole kosteikkoa lukuun ottamatta pidättäviä rakenteita, joilla virtausta voitaisiin säädellä ojan varressa. Käytännössä, jos virtaamaa halutaan tarvittaessa säädellä, sen tulisi tapahtua lähellä ojan alkulähteitä.

Välittömän vaikutuksen vaaraa Kapakojan osalta on vähennetty poistamalla VT 13 varresta tieliittymiä kohdasta, jossa oja alittaa em. tien sekä lisäämällä tien molemmille puolille kaiteet.

Hulevesien käsittelyn tehostamista on alustavasti suunniteltu erityisesti Savitaipaleen keskustajaman osalta. Tämän mukaisesti Kapakojan kosteikon viereen, venesataman

pysäköintipaikan eteläpuolelle on suunniteltu toista kosteikkoa, johon johdettaisiin torialueen ja siihen liittyvien asfalttikenttien hulevedet. Tällä järjestelyllä vähennetään virtaamaa nykyiseen kosteikkoon ja samalla vähennetään virtaamaa tilanteessa, jossa esim. liikenneonnettomuus aiheuttaa päästön Kapakojaan.

4.1.3. Peijonsuon jätevedenpuhdistamo

Välitön haitta voi aiheutua myös kunnalliseen jätevesiviemäriin tapahtuvasta liuottimen tai muun haitta-aineen päästöstä. Pahimmillaan päästö voi aiheuttaa puhdistamon biologisen osan alasajautumisen, jonka seurauksena osa prosessista joudutaan ohittamaan. Biologisen osan palautuminen on riippuvainen ainakin ongelman aiheuttaneen haitta-aineen laadusta ja määrästä sekä toisaalta puhdistamolle tulevan veden lämpötilasta. Talviolosuhteissa palautuminen on veden alhaisen lämpötilan johdosta hitaampaa. Veden osittainen puhdistaminen kemiallisesti voi olla mahdollista, mutta biologinen osa joudutaan mahdollisesti ohittamaan joksikin aikaa.

Puhdistamolle tulevaa virtausta voidaan säädellä/sulkea (rajoittaa) viemäriverkoston varrella olevilla sulkuventtiileillä siten, että puhdistamon purkuojaan tapahtuva suora haitta-ainepäästö jää vähäiseksi. Alapuoliselle vesistölle haittaa saattaa aiheuttaa ohijuoksetettava viemäriveresi.

Savitaipaleen kunnalle on laadittu vesihuollon varautumissuunnitelma, joka sisältää toimintaohjeet erityyppisten onnettomuuksien havainnoimiseksi ja tilanteen korjaamiseksi. Suunnitelma tulee päivittää vuosittain ja sen tiimoilta tulisi järjestää yhteisharjoitus palo- ja pelastusviranomaisten kanssa.

4.1.4. Johtopäätökset välittömän vaikutuksen mahdollisuudesta

Edellä käsitellyt välitöntä ympäristövaikutusta edustavat tekijät ovat olleet olemassa jo aiemminkin, eikä yleiskaavahankkeella ole tässä mielessä muutosta aiheuttavaa vaikutusta Kuolimon Natura 2000 -alueeseen. Edellä mainittujen riskilähteiden tilannetta on parannettu seuraavilla toimenpiteillä:

- Peijonsuon jätevedenpuhdistamo on saneerattu vastaamaan tämän päivän vaatimuksia niin puhdistustehon kuin turvallisuudenkin osalta
- kuntaan on laadittu toimintaohjeet (Vesihuollon varautumissuunnitelma) viemäriverkon piirissä mahdollisesti tapahtuvan päästön torjumiseksi
- Kapakojan suulle on rakennettu kosteikko, joka hidastaa haitta-aineiden pääsyä Pappilanlahteen ja antaa siten lisää aikaa suojaavien toimenpiteiden toteuttamiselle
- VT 13 osalta liikenteen turvallisuutta Kapakojan alituskohdan osalta on lisätty sulkemalla riskitekijöiksi katsottuja liittymiä sekä lisäämällä kaide tien molemmille puolille. Näillä toimenpiteillä mahdollisen onnettomuuden riski on saatu pienennettyä

Savitaipaleen taajaman yleiskaavahanke ei muodosta sellaisia välittömiä vaikutuksia Kuolimon Natura 2000 -alueelle, että näiden tiimoilta Natura arviointia tulisi käynnistää. Kapakojan vaikutuspiirissä tapahtuvalla onnettomuudella voi pahimmassa tapauksessa olla vaikutuksia Pappilanlahden alueelle, mutta yksittäisenä kohteena tämän ei voida katsoa muodostavan niin merkittävää riskiä, että se muodostaisi tarpeen käynnistää arviointiprosessia.

4.2. Välilliset vaikutukset

Välilliset ympäristövaikutukset syntyvät pitkäaikaisen ympäristöä pilaavan tekijän tai tekijöiden yhteisvaikutuksesta sekä laajenevan asutuksen aiheuttaman kuormituksen lisääntymisen myötä. Esimerkkinä yksittäisen tekijän aiheuttamasta vaikutuksesta voi olla esimerkiksi vuotava maanalainen öljysäiliö, yhteisvaikutuksesta taas rantarakentamiseen liittyvä eroosiovaikutus tai vesialuetta muutoin rehevöittävä vaikutus. Välillinen vaikutus voi aiheutua myös lisääntyneestä liikkumisesta, jonka ei tarvitse olla kytköksissä pelkästään asutuksen lisääntymiseen, kyse voi olla myös Natura -statuksen omaavan järven aiheuttamasta mielenkiinnosta aluetta kohtaan.

Vesillä liikkumisen aiheuttamaa häiriötä voidaan vähentää ohjaamalla liikennöinti venereittejä pitkin pois rantaviivan läheisyydestä ja siten, että rantautuminen tapahtuu yleiskaava-alueen kyseessä ollen satamaan, mikä säästää rannoilla pesivää linnustoa häiriöiltä sekä ehkäisee rantojen kulumista. Sataman läheisyydessä veneiden haittavaikutuksia (melu, eroosiota aiheuttava aallokko) voidaan vähentää asettamalla nopeusrajoituksia veneille sataman ja rannan läheisyydessä.

Osana veneilyyn mahdollisesti liittyviä välillisiä vaikutuksia on retkeilyn lisääntyminen ja sen seurauksena ranta-alueiden käytön lisääntyminen. Yleiskaava-alueella näiden merkitys on todennäköisesti vähäinen, mutta asia on syytä huomioida osana Kuolimon Natura -2000 alueen käytön suunnittelua.

Yleiskaava-alueella on kaukolämpö- ja viemäriverkon ulkopuolista rakennuskantaa, jotka saattavat aiheuttaa haittaa Kuolimon ranta-alueille vuotavien maanalaisten öljysäiliöiden tai jätevesikaivojen muodossa. Tällaista rakennuskantaa on ainakin Taipalsaarelle johtavan tien ja rannan väliin jäävällä alueella. Edellä mainittuihin vaikutuksiin on mahdollista puuttua Savitaipaleen kunnan rakennusmääräyksiin perustuvilla toimenpiteillä, joiden toteuttajina ovat kunnan rakennus- ja ympäristöviranomaiset sekä alueelliset palo- ja pelastusviranomaiset. Mikäli edellä esitetyn kaltaisia tilanteita esiintyy, ovat ne yksittäisiä ja vaikutuksiltaan pienialaisia.

Välillisiä vaikutuksia voi olla Natura 2000 alueeseen niin ikään lisääntyneen valuman seurauksena. Pihojen lannoitusta ei säädellä mitenkään, mutta niiltä muodostuvaa valumaa voidaan rajoittaa hyvällä salaojituksella. Lisäksi alueelle on maisemallistenkin tekijöiden takia hyvä jättää puustoinen suojavyöhyke rantaan. Pihojen ja puutarhojen pinta-ala on pieni verrattuna merkittäviin valumalähteisiin kuten peltoihin.

Yleiskaavan laatiminen on keino ohjata toimintoja siten, että välillisten haittojen syntyminen minimoidaan tai estetään. Tämän ohella ohjausmenetelminä toimivat jo edellä mainitut nopeusrajoitukset vesialueille sekä kunnalliset rakennusmääräykset ja niiden valvonta, samoin kuin viranomaisten toteuttama valvonta.

Jätevedenpuhdistamo osalta on todettavissa, että puhdistamon mitoitusvirtaama on 650 m³/d. Toteutunut keskivuosisvirtaama on ajanjaksolla 2006-2014 vaihdellut 340-450 kuutiometrin välillä vuorokaudessa. Aika-ajoin tulovirtaama on kuivina jaksoina ollut jopa lähellä alarajaa kaksilinjaisen rinnakkaisaostulaitoksen tehokasta prosessihallintaa ajatellen. Yleiskaavan tai alueelle laadittavien asemakaavojen mukanaan tuoma virtaamalisäys ei tule aiheuttamaan kapasiteettivajetta

Peijonsuon puhdistamolle nyt kyseessä olevalla tarkastelujaksolla. Tilannetta voi luonnollisesti muuttaa alueelle sijoittuva paljon jätevesiä tuottava teollisuuslaitos.

Viemäriverkoston ulkopuoliset umpikaivolietteet ja erityisesti sakokaivolietteet voivat olla ongelmallisia puhdistamon prosessin näkökulmasta, jos ko. jätevesien toimitus puhdistamolle ei ole tasaista. Savitaipaleen kunta on pyrkinyt tasaamaan ko. virtaamaa siten, että päivittäin tuotavien kuormien määrää on rajoitettu tulevan kuormituksen tasaamiseksi. Tällä parannetaan puhdistusprosessin hallintaa ja viime kädessä puhdistustulosta.

Edellä esitetyn perusteella yleiskaava-alueella ei ole havaittavissa riskiä sellaisista välillisistä vaikutuksista, että Natura -arvioinnin toteutus olisi perusteltavissa. Rakennuspaikkojen määrällinen kasvu tulee jatkumaan maltillisena ja erityisesti uusien rantarakennuskohteiden määrän lisääntyminen kaava-alueella on vähäistä. Asumisesta aiheutuvien muiden haittojen, kuten eroosion hallinta on mahdollista rakennusmääräyksillä ja erityisesti siihen liittyvällä valvonnalla.

Koska yleiskaavassa on kyse Savitaipaleen keskustaajaman kattavasta alueesta, keskittyvät mahdolliset vaikutukset taajaman edustan Pappilanlahteen sekä toisaalta Pyhä-Paulan lahden puhdistamon purkupisteeseen. Kunnassa on viime vuosina toteutettu merkittäviä hankkeita vesistön tilan ylläpitämiseksi ja haittojen ehkäisemiseksi; puhdistamon saneeraus, Kapakojan kosteikko ja satama-alueen rantojen ruoppaus ja kunnostus. Keskeistä järven tilan kannalta ovat edellä kuvatun laisten toimien jatkaminen sekä toisaalta olemassa olevien, rakentamiseen ja asumiseen liittyvien ohjeiden noudattamiseen liittyvä ohjeistus ja valvonta.

5. Yhteenveto

Savitaipaleen kunnan taajama-alueelle ja sen välittömään läheisyyteen ollaan laatimassa yleiskaavaa, jonka vaikutukset ulottuvat myös Kuolimon Natura 2000 -alueeseen. Tämän johdosta ja osana kaavoitusprosessia on toteutettu Natura 2000 -arvioinnin tarveharkintaselvitys. Arvioinnissa on analysoitu Kuolimon Natura 2000 -alueeseen mahdollisesti kohdistuvia haittavaikutuksia sekä riskitekijöitä lainsäädännön edellyttämällä tavalla. Selvityksen painopiste on ollut yleiskaava-alueen lähellä Kuolimon rantaa sijoittuvissa alueissa tai alueissa ja toiminnoissa, joiden vaikutukset saattavat ulottua Kuolimoon.

Selvyyden vuoksi vaikutukset jaetaan välittömiin ja välillisiin vaikutuksiin. Välittömiä vaikutuksia mahdollisesti aiheuttavista tekijöistä analysoitiin veneliikenteen mahdollisesti aiheuttamat vaikutukset, Peijonsuon jätevedenpuhdistamon kautta tulevat äkilliset ja poikkeukselliset päästöt sekä Kapakojan hulevesijärjestelmän kautta mahdollisesti tulevat päästöt. Viime mainitun osalta päästön aiheuttajana voi todennäköisimmin olla VT 13 Kapakojan alituskohdan läheisyydessä tapahtunut liikenneonnettomuus tai muu sadevesiviemäroinnin piirissä tapahtunut päästö. Välittömiä vaikutuksia aiheuttavien toimintojen osalta kunnassa on toteutettu toimenpiteitä, joilla aiheutuneet vaikutukset voidaan minimoida tai estää.

Välilliset vaikutukset ovat usein pitkäaikaisen vaikutuksen tuloksena syntyviä ympäristövahinkoja. Välillisistä vaikutuksista tässä selvityksessä analysoitiin asumiseen sekä vesillä liikkumiseen liittyviä vaikutuksia. Asumiseen liittyviä vaikutuksia aiheuttavat mm. vuotavat öljy- tai jätevesisäiliöt, pihoilta tapahtuva eroosio, pihoilta suotautuvat ravinnepitoiset vedet sekä rantojen kuluminen. Vesillä liikkuminen lisää rantojen kulumista ja voi aiheuttaa häiriötä pesiville linnuille.

Laaditun selvityksen perusteella yleiskaava-alueella ei ole havaittavissa sellaisia välittömiä tai välillisiä vaikutuksia, joiden perusteella natura-arvioinnin toteuttaminen tulisi ajankohtaiseksi.

Luumäellä 27.8.2018

Juha Saajoranta

JS-Enviro Oy